

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมนิทานพื้นบ้านล้านนาที่แสดงภาพลักษณ์ตัวละครเพศหญิง หรือแสดงพฤติกรรมของผู้หญิงเป็นจุดสำคัญ โดยทำการคัดเลือกบทบาทของผู้หญิงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านล้านนา 3 ประเภทมาศึกษา คือ นิทานเจี้ยก้อมจำนวน 79 เรื่อง นิทานชาดกจำนวน 21 เรื่อง และนิทานประจำถิ่นจำนวน 13 เรื่อง

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้หญิงที่ปรากฏในนิทานทั้ง 3 ประเภท แบ่งเป็นกลุ่ม คือ กลุ่มผู้หญิงเป็นผู้กระทำ และผู้หญิงเป็นผู้ถูกระทำ ในกลุ่มนิทานประเภทเจี้ยก้อมพบพฤติกรรมที่ผู้หญิงเป็นผู้กระทำในลักษณะผู้หญิงเป็นฝ่ายใช้กลอุบายในการหลอกลวงผู้ชายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนต้องการ และผู้หญิงยังใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาและแก้เผ็ดผู้ชายในเรื่องเพศด้วยกลวิธีต่าง ๆ ส่วนกลุ่มผู้หญิงถูกระทำนั้นปรากฏในลักษณะผู้หญิงถูกระบายทางอารมณ์และกดขี่ทางเพศโดยผู้ชาย ส่วนนิทานประเภทชาดกผู้หญิงเป็นผู้กระทำในลักษณะประพฤติดนเป็นแบบฉบับและนอกแบบฉบับตามสถานะของภรรยา ลูกสาว และแม่ ส่วนกลุ่มผู้หญิงถูกระทำ คือผู้หญิงในสถานะลูกเลี้ยงและลูกสะใภ้ที่ถูกกดขี่ข่มเหง ทั้งทางกายและจิตใจ ส่วนในนิทานประเภทนิทานประจำถิ่น ผู้หญิงเป็นผู้กระทำคือ มีพฤติกรรมในการใช้สติปัญญา มีความสามารถเป็นผู้นำในการรบ เสียดสละเพื่อบ้านเมือง คำจุนศาสนา และศรัทธาท่วมเทในความรัก ส่วนกลุ่มนิทานผู้หญิงถูกระทำเป็นผู้หญิงที่ถูกกีดกันความรัก ถูกทอดทิ้ง และเป็นเครื่องมือทางการเมือง

นิทานทั้ง 3 ประเภทสะท้อนให้เห็นบทบาทของผู้หญิงในด้านต่าง ๆ ที่ในความเป็นจริงผู้หญิงมักตกเป็นผู้ถูกระทำมากกว่า บทบาทที่ปรากฏในนิทานจึงเป็นความคิดเชิงโต้แย้งกับผู้ชายที่ผู้หญิงไม่สามารถแสดงออกได้จริง

This thesis is to study women's roles in the Lanna folktales based on the main idea of functionalism and structuralism theories together with the concept of image, presentation and symbol. The study focused on women's roles in 79 short stories (Jia Kom), 21 Jataka stories and 13 folktales. In these 3 types of folktales the roles of women can be divided into 2 groups, which are the group that women are actors, and the group that women are victims.

The study results showed that the roles of women in 3 types of folktales can be divided into 2 groups which are women's roles as actors and women's roles as victims. Women's role in short stories (Jia Kom) as actors reflected that women using trick in resolution and retaliation. While as victims women are sexual depressing of men. In Jataka stories, women practiced properly to the local customs in the status of wife, daughter and mother as well as practiced improperly to the local customs. As victims in this kind of stories, women are suffered from the status of foster child and daughter-in-law. In the folktales, women's role reflected as leadership, support religion and devoted to love, while the roles as love deprived, lover abandoned and political mediator are also found.

These 3 types of folktales reflected the roles of women that contrast in reality. It showed the way to against men's power that women can not achieve in fact.